

Oponentský posudek disertační práce:

PhDr. Petr Živný: Teoretické, praktické a výzkumné aspekty komiletické komunikace. Katolické a protestantské pojetí.

Univerzita Karlova v Praze, Husitská teologická fakulta

Vedoucí práce: prof. ThDr. Ján Liguš, Ph.D.

Oponent: prof. ThDr. Pavel Procházka, PhD. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, katedra teológie a katechetiky

1. Aktuálnost tématu disertační práce

Aktuálnost tématu disertační práce je nesporná. Není pochyb o tom, že homiletická komunikace v „postcírkevní společnosti“ (Živný) bude stále kontroverznějším problémem, jehož řešení bude v ohnisku zájmu nejen teologů a teologických učilišť, ale i samotných církví a kazatelů.

2. Splnění stanovených cílů

Jak říká autor na s. 11 předložené disertační práce: „Cílem předložené práce je zjistit, v jakém teoretickém i praktickém stadiu hlásání slova Božího se nachází současný katolicismus ve srovnání s protestantismem a do jaké míry byla římskokatolická církev v tomto smyslu ovlivněna Druhým ekumenickým vatikánským koncilem a došlo tedy v hlásání slova Božího ke vzájemnému sblížení mezi oběma konfesemi. Na s. 198 věc zformuloval trochu jinak: „Cílem práce bylo podtrhnout význam a potřebu správné homiletické komunikace v poslání duchovních křesťanských církví (prædicare Verbum) a pokusit se o srovnání v hodnocení kazatelů a jejich kázání mezi protestanty a katolíky.“ Takto stanovený cíl splněn nepochybně byl. Nutno dodat, že se autor pouštěl i do exkurzů, které s prací souvisejí okrajově, ale Dr. Živný byl věcný a hledal ty aspekty, které pomáhají pochopit zkoumanou tematiku a podporují dosažení stanoveného cíle.

3. Postup řešení, výsledky práce a konkrétní přínosy disertanta

Dr. Živný zařadil do své disertační práce nejprve pojednání o homiletice jako teologickém oboru, kde si všímá základních pojmů a postavení homiletiky v teologických disciplínách. Je přesvědčen, že se homiletika ve studijních plánech bohosloveckých fakult nachází na periferním místě. Rád by viděl též více místa pro praktický nácvik kazatelství.

V práci zdůrazňuje soulad života a praxe při homiletické činnosti, což teologicky legitimizuje pojednáním o Ježíši Kristu jako základu homiletiky.

Ve stručném přehledu dějin homiletiky nastínil hlavní vývojové linie, kterými se tato disciplína ubírala a vytvářela. V kázání se odrážely potřeby církve i společnosti, které nakonec vedly ke vzniku odlišných pojetí homiletiky v rámci křesťanských církví.

V dalších dvou kapitolách disertant detailně analyzuje teorii i praxi homiletiky v současném katolicismu a protestantismu. Oceňujeme též, že si dal autor práci a sehnal, přečetl a okomentoval vybrané disertační práce katolických i protestantských doktorandů z USA a Kanady.

Dr. Živný se vyrovnává s otázkou, jaké je dnešní homiletické prostředí a dochází k závěru, že není nenáboženské, ale „postcírkevní“. Všimá si toho, že v ČR je velká nedůvěra k církvím jako institucím, ale velké procento obyvatelstva věří v Boha a zůstává „homo religiosus“. „Dnes hledá transcenci a obrací se k náboženským rituálům (roste pověřivost, kouzelnictví, bílá i černá magie).“ Příkladně se k názoru prof. Liguše: „Jdeme vstříc době po všech stránkách náboženské.“

Ohlašování evangelia není přijímáno proto, že je spojeno s církví. Je to výzva církvi: aby naslouchala dnešnímu člověku, vytvořila lidský vztah a společenství lásky. Jde o to získat ztracenou důvěru.

Za přínosné považují i to, že se autor disertační práce ve svých závěrech také opírá o výsledky vlastního experimentálního šetření prostřednictvím homiletického dotazníku, který byl distribuován v ČR, Německu a USA. Uskutečněné statistické šetření se týká celkem 1479 osob, z toho 773 katolíků a 706 protestantů, což je dostatečně reprezentativní vzorek. Na zpracování použil standardní statistické metody a výsledky se týkají homiletické konvergence mezi katolíky a protestanty, spokojenosti s kazateli a úrovní homilie mezi katolíky a protestanty; úlohy osobního příkladu kazatele a dalších. Empirický výzkum v teologických disertacích nebývá pravidlem, autor má mou sympatii za svůj počín.

4. Význam pro praxi a rozvoj studijního oboru

Výzkumná zjištění a odborné závěry předložené disertační práce mají nesporně význam jak pro praxi, tak pro rozvoj studijního odboru Husitská teologie. Práce obsahuje cenné materiály, které v češtině dosud nebyly publikovány a závěry, naznačující další potřebné směřování v homiletice a homiletické komunikaci.

5. Formální úprava práce a její jazyková úroveň

Formální úprava práce zodpovídá obvyklým požadavkům na disertační práce. Jazykovou kulturu částečně narušují ortografické prohřešky, jako: chybějící závorka, písmenko, slovo, přehozená písmenka, nesprávné slovní tvary, chyby i/y (s. 111, s. 115), slova navíc, vyšínutí z větné vazby, chyby v slovenských citátech, a v jednom případě nesprávně uvedený rok (s. 66). Podotýkám, že však celková jazyková úroveň je velmi dobrá a nedostatky zmiňuji hlavně proto, aby je autor odstranil, bude-li uvažovat o knižním vydání práce.

6. Závěr

Disertační práci PhDr. Petra Živného vnímám jako završení delší etapy jeho zkoumání v oblasti teoretické homiletiky a praktického kazatelství. Svědčí o osobním zanícení autora pro věc, kterou zkoumá. To považuji za velmi důležité ve smyslu Polanyiho teze, že výzkumník nestojí mimo univerza, ale má v něm osobní účastenství, a proto naše intelektuální dovednosti jsou poháněny vášnivou zaangażovaností, jež motivuje zjišťování a ověřování.

Pokud to komise uzná za vhodné, mohl by se disertant vyjádřit k následující problematice: Na s. 116 – 118 se věnuje Hnutí víry a jejich kontroverznímu způsobu kázání. Je známo, že dnes tento typ „lacné zbožnosti“ zachvátil zhruba 200 miliónů lidí a počítá se, že v průběhu následujících dvaceti let se počet zdvojnásobí. Z mého šetření se ukazuje, že v zborech zachvácených tímto hnutím probíhá značná fluktuace. Po několika letech se úplně obmění členstvo. Často lidé odcházejí zklamaní a nevracejí se do svých původních církví. Jaké to může mít podle názoru autora disertační práce důsledky z dlouhodobého hlediska?

Ve své disertační práci PhDr. Petr Živný velmi dobře využil jak odborné prameny, tak výsledky vlastního výzkumného šetření. Vykonal kus poctivé vědecké práce a prokázal tvůrčí schopnosti a široký odborný rozhled ve zkoumané oblasti teologie. Konstatuji, že disertační práce splňuje zákonné požadavky, že její přínosy jsou dostatečně prokázány. Byla prokázána autorova schopnost samostatné vědecké práce, takže mohu disertační práci rád a bez rozpaků doporučit k obhajobě.

Pavel Procházka

V Banské Bystrici 4. září 2013